

Beeldend kunstenaar Marius de Leeuw

Beschouwingen over leven en werk

Ed Hoffman

Hoe feestelijk geïllustreerd en kostelijk vormgegeven het onlangs verschenen boek over de Bossche kunstenaar Marius de Leeuw ook is, na lezing rest het wat wrange beeld van een, weliswaar aimabele, maar vooral tragische man.

Een man die verzuchtte zo graag vrij gewerkt te hebben, maar die opgesloten zat in een korset van versierende Roomse opdrachten, meestal voor kerkeramen. Achternagezeten door pastoors werd hij, tot de secularisatie van de jaren zestig, zo opgeslokt door die wel 300 opdrachten, dat hij, naar eigen zeggen, *werk op routine moest gaan doen*.

Tragisch is ook dat, wat de bekroning van zijn kunstenaarsloopbaan had moeten zijn, het grote raam in het noordertransept van onze kathedrale basiliek, de Sint-Jan, niet aan de hoge verwachtingen kon voldoen. De twee kolossale figuren, de blauwe barendevrouw en de rode draak, negeren de opgaande lancetten van de gotische tracering van het raam en verkleinen en benaauwen in hun te grote schaal het kerktransept. Hun kleuren zijn te zwaar en maken van het raam een dichte wand, waarbij van een transparante doorstroming van het noordelijke buitenlicht geen sprake is. Het raam doet afbreuk aan *de eigenheid van het subtiële gotische kerkinterieur*, schrijft Ton Frenken al in 1966, en dwarsboomt, volgens hem, door zijn horizontale opzet de stijgende lijnen van de kathedraal. Ernst van Raay concludeert dan ook in zijn fraaie bijdrage aan dit boek, 'Een groot teken aan de hemel': de kunstenaar had zich voorgenomen om in de Sint Jan het beste uit zichzelf te halen, maar bleef tenslotte onvoldaan achter.

Tragisch is daarnaast het verhaal van het verloop van de Bossche Plechtige Omgang. In 1953 trok een gemoderniseerde en opgefriste stoet door de binnenstad. De Leeuw had er enkele honderden nieuwe

Met geen andere opdrachtgever dan zijn eigen hart maakt De Leeuw in 1982 dit tedere raam. Een van de vele mooie afbeeldingen in het boek.

kleurige kostuums voor ontworpen. Twaalf jaar later verdwenen ze in de kelders van het oude postkantoor aan de Kerkstraat. *In hun oprechte streven tot vernieuwing en verheffing lijken clerici en kunstenaars het kerk-*

volk te zijn kwijtgeraakt, schrijft Gerard Rooyackers in een grondig hoofdstuk over de 'Restyling van de Bossche Maria-omgang in 1953'.

In 1966 werd het grote raam geplaatst in de Sint-Jan; in 1967 trok de Plechtige Omgang voor het laatst. Het zijn breukjaren, waarna het Rijke Roomsche Leven aan de bedelstaf raakte. Toen had De Leeuw kunnen openbloeien. Maar, als glazenier voortdurend ingeperkt door de aard van de discipline en de aanwezigheid van opdrachtgevers, werden zijn prachtige kleuren in zijn vrije werk nog steeds in strikte vormen gedrongen. Slechts een enkele keer, met name in een handvol vrouwenportretten mochten zijn penselen erop los dansen. Het blijft jammer dat ze dat niet vaker hebben mogen doen.

Tragisch schijnt tenslotte zijn loopbaan, als docent aan de Koninklijke Academie voor kunst en vormgeving, dood te bloeden, waar een collega over hem zegt: *over zijn werk spraken we nooit, en ik denk dat het hem anders is gegaan dan hij gehoopt had en dat kan een mens soms zuur stemmen*. Deze collega, Ria van Eyk, vertelt in haar bijdrage aan dit boek dan maar uitvoerig over de ontwikkeling van haar eigen werk.

Oud-leerlingen van De Leeuw moeten toegeven dat *directe herinneringen aan hem als docent, buitengewoon vaag zijn geworden*. Een van hen, Willebrord Ricken, vertelt eenvoudig maar afdoende: *Marius gafles in een tijd dat zijn artistiek belang minderde. Dat werd door de studenten ook duidelijk gevoeld*.

Een tiental auteurs heeft aan dit boek meegewerkt. Dat leidt tot doublures, tegenspraak en niveaoverschillen in stem en diepgang. Maar juist die verschillen maken het werk ook weer levendig en aantrekkelijk. De vitale kracht achter dit geheel, Theo Hoogbergen, verloochent onderwijl zijn leraarschap

Eén van de reistekeningen, zoals beschreven door Joost de Wal. Perugia, Kerk aan straat, november 1949.

Tussen 1970 en 1980 ontstond een aantal fraaie aquarellen, waaronder de hier afgebeelde compositie.

niet. Als De Leeuw bijvoorbeeld naar de Kunstacademie gaat, wordt de geschiedenis van die instelling sinds de Franse Tijd uiteengezet, en, wanneer de kruiswegdoeken worden besproken, gaat daar een verhaal over de kruiswegdevotie door de eeuwen heen aan vooraf. Ook de techniek, functie en productie van glas-in-loodramen komen uitgebreid aan de orde. De algemene ontwikkeling van de lezer komt, kortom, niets te kort.

Een door Joost de Wal meeslepend geschreven hoofdstuk over de reistekeningen van De Leeuw verdient tenslotte aparte vermelding. Aan de hand van tekeningen en brieven volgt De Wal de Prix de Rome-reis van 1947 naar Italië op de voet. De vrij en vlot geschetste reistekeningen zijn gewoon knap, en de tekenaar van die pracht blijkt een vereenzaamde, door heimwee geplaagde, workaholic. Maar wel een workaholic die toonde in die solitaire vrijheid tot groots werk in staat te zijn. De Wal besluit, dunkt me, terecht: *De beroepsglazenier heeft het vaak betreurd dat hem de tijd ontbrak om zich wat meer aan de vrije kunst te wijden, en wie de beste werken onder zijn reistekeningen bekijkt, kan dat alleen maar beamen*. De titel van de inleiding tot dit boek: *Scherven brengen geluk*, is daarom niet echt overtuigend.

Theo Hoogbergen e.a., *Marius de Leeuw, kunstenaar 1915-2000, over leven en werk* (Zwolle 2005).